

שיעור י(א): בשר בחלב (חלק ג)

Session #10^a: "Do Not Seethe a Kid in its Mother's Milk" (part 3)

(1) שמות כג, יט

וְרֹאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ:

(2) שמות לד, כו

וְרֹאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ:

(3) דברים יד, כ

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נֶבֱלָה לִגְר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֶכְלָהּ אוֹ מִכֹּר לְנִכְרִי בִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ:

(4) רמב"ן דברים יד: כא

וטעם כי עם קדוש אתה לה' אלהיך - דבק עם לא תבשל גדי בחלב אמו - כי איננו מאכל נתעב, אבל יאסור אותו להיותנו קדושים במאכלים, או להיותנו קדושים שלא נהיה עם אכזרי לא ירחמו שנחלוב את האם ונוציא ממנה החלב שנבשל בו הבן. ואף על פי שכל בשר בחלב יכנס בלאו הזה, כי כל מינקת תקרא אם וכל יונק יקרא גדי, והוא דרך הבישול, והנה בכולם אכזריות.

(5) ר' בחיי שמות כ"ג: ט

ראשית בכורי אדמתך - הבכורים אסורין בהנאה, ודרשו רז"ל שלכך נסמכה מצות בכורים למצות לא תבשל גדי לומר לך מה בשר בחלב אסור בהנאה אף בכורים אסורים בהנאה, ועוד דרשו בו שאין להביא בכורים אלא מן המבושלות לא מן הסמדר.

לא תבשל גדי בחלב אמו - הכתוב הזה נזכר בתורה שלש פעמים, ודרשו רז"ל אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול. ומה שהוציאו הכתוב בלשון בשול לפי שדרך בשול אסרה תורה ולוקה מן התורה בבשולו וכן באכילתו דרך בשול וכל שאינו דרך בשול אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן וכן דעת מורי ז"ל. ומה שלא הזכיר בו לא תאכל שהיה איסור הנאה בכללו שהרי אמרו **כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב**, שאילו אמר לא תאכל הייתי מבין שהוא כשאר האיסורין שאין חיוב באכילתן אלא כדרך הנאתן אבל שלא כדרך הנאתן פטור ועל כן לא הוציא הכתוב בלשון אכילה ללמדך שאם אכלו שלא כדרך הנאתו כגון שבלעו חם עד ששרף גרונו חייב מלקות מן התורה מה שאין כן בשאר האיסורין. ולפי שלא הזכיר לשון אכילה לך **הוצרך פסוק שלישי לאיסור הנאה**, אבל מכל מקום אינו לוקה אלא על בשולו ועל אכילתו אפילו שלא כדרך הנאתו, וכן תמצא במסכת פסחים פ"ב שאמרו בשר בחלב להכי לא כתב רחמנא אכילה בגופיה למימרא שלוקין עליו שלא כדרך הנאתו. ושתי מצות בלבד הן שאדם לוקה בהן באכילתם אפילו שלא

כדרך הנאתן בשר בחלב וכלאי הכרם, וכן אמרו רז"ל הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהם אפילו שלא כדרך הנאתן מאי טעמא משום דלא כתיב בהו אכילה אלא פתקדש ודרשינן פן תוקד אש.

וע"ד הפשט טעם המצוה הזאת לפי שהוא מטמטם את הלב שהרי החלב נעשה מן הדם והדם מזגו רע ומוליד אכזריות ואחד מטעמי האיסור שבו שאינו מקבל שנוי והתפעלות בגוף כשאר הדברים הנאכלים ולכן טבעו הרע נשאר בתוכו מבלי שנוי ואע"פ שנשתנה עכשו מדם לחלב וקבל שנוי והתפעלות שהועתק לדבר אחר מ"מ כשחוזר ומערבו עם הבשר הרי חוזר לכח הדם וטבעו הראשון כבתחלה והתערבם יחד מטמטם הלב ומוליד גסות ותכונה רעה בנפש האוכל.

וכן דעת הרופאים בתערובת דג וגבינה שנתבשלו כאחד שמוליד תכונה רעה וחולי הצרעת. ומה שנזכרה מצוה זו לעולם אצל החגים כדי להזהיר את ישראל העולים בכל שנה שלש פעמים לרגל למקום הנבואה שלא יטמטמו הלב במאכלים אסורים אלא שיהיה חומר שלהם זך וצלול להתבונן בדרכי התורה ויהיה לבם הוכן להשגת ידיעתו יתברך.

והרמב"ם ז"ל כתב בזה טעם בטעמי המצות, כי מפני שהיה מנהג עובדי אלילים שהיו אוכלים בשר בחלב בבית תועבותם בימי חגיגה על כן באה התורה לאסור אותו, ויאמר הכתוב כשתבא שלש פעמים בשנה לבית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו כענין מנהגי עו"ג שעושים כך, ולכן נזכר הכתוב הזה בשני מקומות בכלל החגים, כי כן דרך התורה לאסור הדברים שהם לאלילים ותצוה עלינו לעשות ההפך כדי לעקור שורש אלילים מן העולם. זה כתב הרב ז"ל בטעם המצוה הזאת, ואע"פ שאין זה לשונו זה כונתו. ומן הנראה כי הטעמים האלה בלתי מספיקים ואינם עקר בטעם המצות אלא לדחות את השואל שהרי מצוה זו מכלל החקים היא מכלל פרה אדומה ושעיר המשתלח, וכן דרשו רז"ל לעתיד לבא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה צותה התורה בשר בחלב ופרה אדומה ושעיר המשתלח. וכיון שכן דעת חכמים שהמצוה הזאת מסתרי התורה כי בודאי לעתיד לבא לא יהיה שם לא טמטום הלב ולא ע"ז שהרי אנו מובטחים בהבטחת ומל' אלהיך וגו', וכן בהבטחת כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו', אבל המצוה הזאת יש לה סוד.

וע"ד הקבלה כבר ידעת כי כל המצות כולן אלהיות וכל אחת מהן מצויירת לציורי דברים של מעלה אף כי החקים זכרון ודוגמא של מעלה כי על כן נקראו חקים לפי שהם חקוקים למעלה והבשר והחלב דוגמא ורמז כנגדם למעלה דברים מיוחדים, וכשם שהבשר והחלב כל אחד מותר בפני עצמו כן הדברים ההם כל אחד ואחד מיוחד בפני עצמו, וכשם שאין עקר האסור אלא החבור והתורה הרחיקתו וגזרה ביניהם הבדל ורחוק, כן הדברים ההם יש לנו להבין כי יש ביניהם הבדל ואין להשוות קדושה של מעלה לקדושה של מטה אע"פ שהכל מיוחד זה בזה ובעוה"ז יש בו יצר הרע נצטרך ליחד אותם ומיחדין ואומרים כי הוא ושמו אחד, וע"כ אמרו רז"ל לעתיד לבא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה בשר בחלב אסור, כווננו במאמר זה כי אע"פ שהיא מצוה מוטלת עלינו נוהגת במזוננו ומאכלנו בעולם הגופני הזה אין העולם הזה כדאי ואיננו ראוי להתגלות בו הטעם והסוד מפני שהעולם הזה יש בו יצר הרע ולא תסבלו דעת הבריות אולי יחשבו על השם ויהרהרו אחר שתי רשויות ח"ו אבל לעתיד לבא בזמן בטול יצה"ר והוא זמן תחיית המתים שם יבינו הכל הסוד מעקרו ושם יוסיף מעלה והשגה ונוכל להבדיל ונכיר שהוא אחד ושמו אחד כדבר הנביא ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, וכ"כ באותו זמן לכן ידע עמי שמי, וזה גלוי הטעם להקב"ה בעבור כי אין גלוי הטעם והסוד בעולם הזה אלא באותו זמן שכן יהיה איסור בשר וחלב בטל, ומכאן תתעורר למה שאכלו המלאכים בשר בחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב ויבן הבקר, כי המלאכים אין להם יצר הרע שאף בבני אדם הגופניים לא תהיה נוהגת מצוה זו בזמן בטול יצר הרע. ולכן דרשו רז"ל את חקתי תשמרו וגו' אני חקתיים ואין לך רשות להרהר בהם כלומר חקתיים למעלה ואין לך רשות להרהר בהם כי ההרהור בטעם מן החקים כיוצא בזה הוא מזיק בעוה"ז מצד יצר הרע המכשיל את האדם. ובפשטו י"ל ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד לענין העבודה שלא יעבדו הכל אלא להקב"ה וזה יהיה אחד בפי הכל ושמו אחד לענין הקריאה שלא יקרא באל"ף דל"ת כמו שנקרא בעולם הזה ביר"ד ה"א ככתבו.

(6) טור הפירוש הארוך שמות ל"ד:כ"ו

ראשית בכורי אדמתך – בעבור שהזכיר שיביאו בכורי כל אשר בארצם סמך לו לאתבשל גדי כי בעת בכורי האדמה מביאים גם כל בכור בהמה הגדיים והטלאים ובעת ההיא יגדלו הגדיים ויהי' החלב ופעמים יעלו האם עם הבכור בהיותו יונק כדי שלא ימות והבאים לחוג יתענגו בכל המטעמי' עם הכהנים ולכך הזכיר איסור זה עם הבכורים אבל במשנה תורה הזכיר האיסור הזה עם איסור המאכלים אחר שהזכיר בהמה טמאה ועופות טמאים ונבלה כי שם יאות להזכיר זה כי הוא איסור מאכל לא איסור הבשול בלבד:

(7) ר' יוסף אבן כספי שמות ל"ד:כ"ו

לא תבשל גדי בחלב אמו – כמו שקדם לנו, וזה סמוך תמיד אל ראשית הבכורים להיות מנהג הארץ ההיא לאכול את הגדיים בחלב **כמו שראיתי במצרים וסביבותיה.**

(8) שד"ל שמות כ"ג:י"ט

ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו - מאמדם הדעת נ"ל שהיה מנהג קצת העמים או קצת אנשים גם מבני ישראל להקריב בכורות צאנם מבושלים בחלב אמם, כי כמו שנותנים לכהן ראשית הגז כן יתכן שיהיה טוב וראוי להקריב ראשית החלב, והנה היו שוחטים הבכור והיו מבשלים אותו בחלב אמו והיו מאכילים אותו לכהנים (או היו נותנים לו הבכור והחלב והוא היה מבשלם יחד ואוכלם ואם תרצה אומר שהיו מבשלים ושורפים הכל על המזבח), ועל ידי כן היו נותנים לגבוה ראשית הנולדים וראשית החלב יחד, לפיכך אחר שהזכיר ראשית בכורי האדמה הזכיר ג"כ בשול הגדי בחלב אמו, ויובן ג"כ למה הזכיר הבשול ולא האכילה, כי בשול הוא העיקר ולא האכילה, ואם אין בשול אין אכילה. ואמנם הטעם למה נאסר המנהג הזה אעפ"י שהכוונה בו לשם שמים, הוא (כדעת רשב"ם וראב"ע ויוחן דוד מיכאעליס) מפני שיש בזה אכזריות לב לבשל הבן בחלב האם, והוא על דרך אותו ואת בנו לאתשחטו ביום אחד ואעפ"י שאחר ששחיטת הגדי מותרת מה איכפת לו ולאמו באיזה משקה יבושל? מכל מקום המעשה הזה מקנה תכונה רעה בנפש האדם העושה והרואה. הגע בעצמך שיהיה אדם עושה עצמות אביו תרודות, וגלגלתו קערה ויאכל בהם, הנה אין מזיק לאביו המת, ואעפ"כ מדת אכזריות היא והמעשה הזה מפסיד מדת החמלה והחנינה בו וברואיו, **וקצת מן הקראים פירשו לא תניח לגדי הבכור שיתבשל ויגדל בחלב אמו, אלא ביום השמיני תתנו לו.** אמנם (כאשר העיר ראב"ע) אם מצאנו שרש בשל בבשול התבואות שחום השמש מבשיל אותן כאילו הוא אש, לא מצאנוהו בגידול בעלי חיים שאין גידולם ע"י אש או חום חיצוני.

(9) פסיקתא רבתי כ"ה

עשר תעשר מה כתב למעלה לא תבשל גדי בחלב אמו עשר תעשר כך פתח רבי תנחומא והארץ חנפה תחת יושביה כי עברו תורת חלפיו חוק [הפרו ברית עולם] מהו והארץ חנפה תחת יושביה לפי שהבריות מחניפים זה לזה כיצד יוצא עמו לגורנו ותובע מחלקו והוא מחניפו ואומר לו מארי [בא] ונכנס לבית ואני נותן לך עמד עמו בעיר ואמר לו היום מארי בגורן עד שנתבייש אותו ושוב לא תבעו אמר הקדוש ברוך הוא חייך כשם שהיית מחניף בפך ואמרת לו היום מן הבית לשדה והוצאת אותו ריקם כך אני עושה לך אתה היום רואה החורף את שדך גדילה ובאה עד שנעשית שיבולים ואתה הרי בידי מה אני עושה לך הריני מבשל את הגדיות במעי אמותיהם ורוח קדים באה ושודפת הוי והארץ חנפה תחת יושביה מי גרם שיתבשלו הגדיות במעי אמותם שלא הוצאתם את המעשרות עשר תעשר את כל תבואת זרעך למה שלא תבשל גדי בחלב אמו. דבר אחר והארץ חנפה תחת יושביה [וגו'] כי עברו תורה אינו אומר כן אלא תורות מעשר ראשון ומעשר שני חלפו חוק הפרו ברית [עולם] מהו הפרו ברית עולם אמר להם הקדוש ברוך הוא הפרתם את ברית אבותיכם אברהם יצחק ויעקב משל אבותיכם היא שהפרישו מאליהם אברהם הפריש מעשר ראשון ויתן לו מעשר מכל יצחק הפריש תרומה גדולה וזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים [ויברכהו ה'] אמר רבי כל מקום שיש ברכה אין שיעור והוא אומר מאה שערים ויברכהו אלא מכאן שהיה מודד כדי להפריש תרומה ומעשר שני [הפריש יעקב] מנין אמר רב הונא אמר רבי אחא וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך א"ר סימון בר' יודה בי ר' סימון בשם רבי יוסי בן רבי אילעאי אף אבותיכם לא ברכתי אותם אלא בזכות המעשרות ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל וכן ביצחק ואוכל מכל וכן ביעקב וכי יש לי כל אמר להם משה הואיל ואבותיכם לא נתברכו ולא זכו להתגדל בעולם אלא בכח המעשרות הוי זהירים אף אתם להוציא את המעשרות עשר תעשר.

דבר אחר לא תבשל גדי עשר תעשר הראשון ודאי לאיסור בשר בחלב השני למה אלא כשבא הקב"ה ליתן תורה התחילו מלאכי השרת משליכים פירקם לפני הקדוש ברוך הוא מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים אמר רבי אחא אמרו לו המלאכים אישורך הוא שתתן הודך על השמים ותתן לנו תורתך אמר להם הקדוש ברוך הוא אין תורת נמצאת אצליכם לא תמצא בארץ החיים משל למלך שהלך ללמד את בנו סילקראות והיו אצבעותיו (מקטעים) [מקוטעות] ראה אותו רבו ואמר לו לך למד את בנך אומנות אחרת שכל אומנות הזו אינה מתבקשת אלא באצבעות ובאת ללמדו סיליקראות כך אמר להם הקב"ה מה אתם (עומדים) [אומרים] אשר תנה הודך על השמים ואינה נמצאת אצליכם למה כתב בה אנכי ה' אלהיך כופרים אתם במלכותי לא אצלי אתם ואין אתם רואים דמות כבודי ככל יום וכן כתב בה אדם כי ימות באהל וכי מתים אתם כתב בה את זה תאכלו... ואת זה לא תאכלו וכי אוכלים ושותים אתם שאתם מבקשים שאתן את תורתי לכם מה עשה הקב"ה לא עשה אלא מסלק אותם ונתן תורה לישראל והם כופרים בלא יהיה לך לסוף ארבעים יום התחילו המלאכים אומרים לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע לא כך אמרנו לך לא תתן את התורה להם לפיכך כשביקש הקב"ה לכתוב אותם להם שנית לא היו המלאכים מניחים (אתם) [אותו] אומר להם הקדוש ברוך הוא אתם הם שמקיימים את התורה תינוק הגמול בישראל מקיימה יותר מכם יוצא מבית הספר אם היה לו לאכול בשר (בחלב) [וחלב] איפשר לו לאכול חלב עד שירחץ ידיו מן הבשר ואתם כשנשלחתם אצל אברהם הביא לפניכם בשר (בחלב) [וחלב] כאחת ואכלתם שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו וכיון שסלקם הקדוש ברוך הוא בתשובה (הזה אומר) [זו אמר] הקב"ה למשה עד שהשעה פנויה כתב לך את הדברים האלה לכך כתב לא תבשל גדי בחלב [אמו] ויאמר ה' למשה כתב לך (אף) [כי] על פי [וגו'] שלא תבשל גדי. ר' עזריה פותח בם סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר.

שיעור י^(ב): תקיעת שופר בשבת

Session #10^b: Shofar on Shabbat

(10) פיוט על סדר התקיעה בשופר בארץ ישראל בראש השנה ושבת – פירסם ע' פליישר (תרביץ נה עמ' 66-61)

מִלֶּךְ חִזְקִים בְּלִמּוּד	מִלֶּךְ רַחֵם שְׁלֵא יִמְשֹׁךְ בְּיָד
שִׁיחָא שׁוֹפֵר קְשׁוּר לְעִמּוּד	אֲבָל יִנְתֵּן פֶּה בּוֹ וְהוּא מְגִיד
בְּשַׁבָּת וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה	בְּשַׁבָּת וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה

(11) ויקרא כג, כג-כז

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן
וְכָרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא-קֹדֶשׁ: כָּל-מִלְאכָתְךָ עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אֵשָׁה לָהּ:

(12) במדבר כט, א-ו

וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכָתְךָ עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ **יוֹם תְּרוּעָה** יִהְיֶה לָכֶם:
וַעֲשִׂיתֶם עֲלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה' פֶּר בֶּן-בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם סֶלֶת
 בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לֶפֶד שְׁנֵי עֶשְׂרִים לֶאֱיִל: וַעֲשֹׂרוֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: וּשְׁעִיר-
 עִזִּים אֶחָד חֹטָאת לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: מִלֶּבֶד עֹלֶת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט לְרִיחַ
 נִיחֹחַ אֵשָׁה לַה':

(13) ספרא בהר פרשה ב

יכול אף תרועת ראש השנה תהיה דוחה את השבת תלמוד לומר בכל ארצכם והעברת שופר תרועה בחודש
 השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים שאין תלמוד לומר בעשור לחודש ביום הכיפורים ממשמע שנאמר ביום
 הכיפורים איני יודע שהוא יום הכיפורים בעשור לחודש, אם כן למה נאמר בעשור לחודש אלא בעשור לחודש
 דוחה את השבת בכל ארצכם ואין תרועת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בבית דין בלבד.

(14) משנה כתב יד קאופמן ראש השנה ד:א

יום טוב שֶׁלֹאֲשׁ הַשָּׁנָה שָׁחַל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, בְּמִקְדָּשׁ תּוֹקְעִים, אֲבָל לֹא בַּמִּדְבָּה.
 מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זָכַי, שִׁיְהוּ תּוֹקְעִים בְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין.
 אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: לֹא הִתְקִין רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זָכַי שִׁיְהוּ תּוֹקְעִים אֲלָא בִּיבְנָה בְּלֶבֶד.
 אָמְרוּ לוֹ: אֶחָד יִבְנֶה וְאֶחָד כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין.

(15) ראש השנה כ"ט:

מנה"מ אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול. אמר רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן ועוד הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה. אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה דאמר רבה

הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר
גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.
והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה.

(16) ירושלמי ראש השנה ד:א:

יום טוב של ראש השנה כול'. רבי אבא בר פפא אמר: רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש הוון יתיבין מקשיי. אמרין: תנינן: **יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה.** אין דבר תורה הוא – אף בגבולין ידחה, אין לית הוא דבר תורה הוא – אף במקדש לא ידחה? עבר פהנא. אמרין: הא (הוא אף בגבולין ידחה) גברא {רבה} דנישואול {ליה}. אתון שאלון ליה. אמר לון: פתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחר אומר זכרון תרועה. הא כיצד? בשעה שהוא חל בחול – יום תרועה. בשעה שהוא חל בשבת – זכרון תרועה, מזכירין אבל לא תוקעין. רבי זעורה מפקד לחבריא: עולון ושמעון קליה דרבי לוי דרש, דלית איפשר דהוא מפיק פרשתיה דלא אולפן. ועל ואמר קומיהון: פתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחר אומר זכרון תרועה. הא כיצד? בשעה שהוא חל בחול – יום תרועה. בשעה שהוא חל בשבת – זכרון תרועה, מזכירין אבל לא תוקעין. מעתה אף במקדש לא ידחה? תנא: באחד לחודש. מעתה אפילו במקום שהן יודעין שהוא באחד לחודש ידחה? תני רבי שמעון בן יוחי: והקרבנותם – במקום שהקרבנות קריבין. אמרין חבריא קומי רבי יונה: והכתיב: והעברת שופר תרועה בחדש השביעי וגו'. אמר לון: זו את מעביר בארצכם, הא אחרת לא. אמרין ליה: או נאמר זו אתם מעבירין בארצכם, הא אחרת בין בארץ בין בחוצה לארץ? אמר רבי יונה: אילו הוה כתיב: תעבירו שופר בארצכם, הייתי אומר: כאן מיעט ובמקום אחר ריבה, אלא בכל ארצכם, כאן ריבה ובמקום אחר מיעט.

(17) משנה כתב יד קאופמן סוכה ד:א-ג

- א. לולב וערבה ששה ושבעה; ההלל והשמחה שמונה; סכה ונסוד המים שבעה; והחליל חמשה וששה. לולב שבעה, כיצד? יום טוב הראשון שלחג שחל להיות בשבת, לולב שבעה; ושאר כל הימים, ששה.
- ב. ערבה שבעה, כיצד? יום השביעי שלערבה שחל להיות בשבת, ערבה שבעה; ושאר כל הימים, ששה.
- ג. מצות הלולב כיצד? כל העם מוליכים את לולביהם לחר הבית, והחזנים מקבלים מידם, וסודרים אותם על גג האסטוה, והזקנים מניחים את שלהן בלשכה. ומלמדים אותם לומר: כל מי שהגיע לולבי לידו, הרי הוא לו מתנה. ולמחרת משכימים ובאים, והחזנים מזרקים לפניהם, והן מחטפים ומכים איש את חברו. וכשראו בית דין שהם באים לידי סכנה, התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו.

(18) סוכה מ"ב ע"ב-מג ע"א

אמאי טלטול בעלמא הוא ולידחי שבת
אמר רבה

**גזרה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים
והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה**

(19) משנה כתב יד קאופמן מגילה א:א-ז

- א. מגלה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יתר. כרפים המקפים חומה מימות יהושע בן נון, קורים בחמשה עשר. כפרים ועירות גדולות קורים בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימים ליום הכניסה. כיצד? חל להיות יום ארבעה עשר בשני, כפרים ועירות גדולות קורים בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי, כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר.
- ה. חל להיות ערב שבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות ומקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת, כפרים ועירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומקפות חומה למחר.
- ו. חל להיות אחר שבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורים בו ביום, ומקפות חומה למחר. אי זו היא עיר גדולה? כל שיש בה עשרה בוטלנים. פחות מכן, הרי זה כפר.
- ח. באלו אמרו: מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, וחגיגה, והקהל, מאחרים ולא מקדימים. מפני שאמרו מקדימים ולא מאחרים, מתרים בספד ובתענית ומתננות לאביונים.

(20) תוספתא מגילה א:ד

מקרא מגלה ותרומת שקלים, מקדימין ולא מאחרין. ספק מילה וזמן עצי הכהנים, תשעה באב, חגיגה והקהל, מאחרין ולא מקדימין. אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין, קורין את המגלה, וגובין ומחלקין בו ביום, שאין עיניהם שלעניים נשואות אלא ליום מקרא מגלה, שנאמר: והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, ועוד לקים את השמחה בזמנה.

(21) מגילה ד:

דכולי עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן מאי טעמא?
אמר רבה

**הכל חביבין בקריאת מגלה (ובתקיעת שופר) ואין הכל בקיאים במקרא מגלה גזרה שמא יטלנה
בידו וילך אצל בקי ללמד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.
והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב.**

רב יוסף אמר מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגלה
תניא נמי הכי אע"פ שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום.
אע"פ שאמרו אדרבה משום דאמרו הוא אלא הואיל ואמרו שפפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגלה

(22) ירושלמי מגילה ג:ד

ר' לוי בשם ר' שמעון בן לקיש צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל אמר מוטב שיקדום כספן שלבניי לכספו שלאותו הרשע לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים.

חל להיות בערב שבת במה קורין רבי זעורה אמר קורין לשעבר ר' אילא ר' אבהו בשם ר' יוחנן קורין לבא והוה ר' זעורה מסתכל ביה אמ' ליה מה את מסתכל בי אנא אמר מן שמועה ואת אמר מן דיעה ואת מסתכל בי מתנית' מסייעא לדין ומתנית' מסייעא לר' זעורה **אי-זו היא שבת הראשונה כל שחל ראש חודש שלאדר להיות בתוכה אפילו בערב שבת**. תני שמואל מסייעא לר' אילא אי-זו היא שבת השנייה כל שחל הפורים להיות בתוכה ואפי' ערב שבת רב נחמן בר יעקב בעי הגע בעצמך שחל חמשה-עשר להיות בשבת לקרות במגילת אסתר אין את יכול **שאין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה** ויקראו זכור אמ' ליה כן אמ' רב והימים האלה נזכרים ונעשים שתהא אזכרתן קודם לעשייתן ר' אבא בריה דר' פפי בעי הגע עצמך שחל ארבעה-עשר להיות בשבת הרי שקדמה אזכרתן לעשייתן אמ' ליה ולא כבר איתתבת דלית איפשר ואם איפשר איחור הוא לעיירות:

(23) מראה הפנים שם

...ונ"מ בין אלו הטעמים בעיר שאינה אלא כרמלית וכגון ירושלים עד שלא נפרצו בה פרצות דאמרין בפ בתרא דעירובין דלטעמא דרבה ליכא למיגזר בה לרבא דס"ל דלא גזרינן גזירה לגזירה בהוצאה ואלו לטעמא דהאי תלמודא אכתי אית ביה משום שאין קורין בכתבי הקודש וכו'.

(24) ירושלמי ראש השנה ד:א

ר' אבא בר פפא א"ר יוחנן ורשב"ל הוון יתיבון מקשיי אמרין תנינן י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה אין דבר תורה הוא אף בגבולין ידחה אין לית הוא דבר תורה אף במקדש לא ידחה עבר כהנא אמרין הא גברא רבה דנישאל ליה. אתון שאלון ליה אמר לון **כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחד אומר זכרון תרועה הא כיצד בשעה שהוא חל בחול יום תרועה בשעה שהוא חל בשבת זכרון תרועה מזכירין אבל לא תוקעין**. ר' זעירה מפקד לחבריי' עולון ושמעין קליה דרבי לוי דרש. דלית איפשר דהוא מפיק פרשתיה דלא אולפן. ועל ואמר קומיהון **כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחד אומר זכרון תרועה הא כיצד בשעה שהוא חל בחול יום תרועה בשעה שהוא חל בשבת זכרון תרועה מזכירין אבל לא תוקעין**. מעתה אף במקדש לא ידחה תנא באחד לחדש. מעתה אפילו במקום שהן יודעין שהוא באחד לחדש ידחה. תני רשב"י והקרבנות במקום שהקרבנות קריבין. אמרין חבריי' קומי ר' יונה והכתיב והעברת שופר תרועה בחדש השביעי וגו' אמר לון זו את מעביר בארצכם הא אחרת לא. אמרין ליה או נאמר זו אתם מעבירין בארצכם הא אחרת בין בארץ בין בח"ל. א"ר יונה אילו הוה כתיב תעבירו שופר בארצכם הייתי אומר כאן מיעט ובמקום אחר ריבה אלא בכל ארצכם כאן ריבה ובמקום אחר מיעט:

(25) משנה כתב יד קאופמן שבת ט"ז:א

כָּל כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ, מִצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדִּלְקָה, בֵּין שְׁקוּרִים בָּהֶן וּבֵין שְׂאִינָן קוּרִים בָּהֶם.
אֶף עַל פִּי כְּתוּבִין בְּכָל לָשׁוֹן, טְעוּנִים גְּנִיזָה. מִפְּנֵי מָה אֵין קוּרִים בָּהֶן? מִפְּנֵי בְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ.

(26) תוספתא שבת י"ד:א

אע"פ שאמרו אין קורין בכתבי הקדש אבל שונים [בהן] ודורשין בהן ואם צריך לו דבר לבדוק [אבל נוטל ובודק] ר' נחמיה אומר מפני מה אמרו אין קורין בכתבי הקדש מפני שטרי הדיוטות שיאמרו בכתבי הקדש אין קורין ק"ו בשטרי הדיוטות.

(27) ירושלמי שבת ט"ז

מעתה במקום שיש בית המדרש אל יקראו. במקום שאין בית המדרש יקראו. לית לך אלא כהדא דתני ר' נחמיה. דתני רק נחמיה מפני מה אין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה מפני שטרי הדיוטות שאם אומר את לו שהוא מותר אף הוא אומר מה בכך שנתעסק בשטרותיו. מתוך שאת אומר לו שהוא אסור. אף הוא אומר כתבי הקודש אסור שטרי הדיוטות לא כל שכן.

(28) שבת קט"ז:

ומפני מה אין קורין כו'. אמר רב לא שנו אלא בזמן בית המדרש אבל שלא בזמן בהמ"ד קורין ושמואל אמר אפילו שלא בזמן בית המדרש אין קורין איני והא נהרדעא אתריה דשמואל הוה ובנהרדעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב לא שנו אלא במקום בהמ"ד אבל שלא במקום בהמ"ד קורין. ושמואל אמר בין במקום בהמ"ד בין שלא במקום בהמ"ד בזמן בהמ"ד אין קורין שלא בזמן בית המדרש קורין ואזדא שמואל לטעמיה דבנהרדעא פסקי סידרא דכתובים במנחתא דשבתא. רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא ושמואל כרבי נחמיה דתניא אע"פ שאמרו כתבי הקדש אין קורין בהן אבל שונים בהן ודורשין בהן נצרך לפסוק מביא ורואה בו א"ר נחמיה מפני מה אמרו כתבי הקדש אין קורין בהן כדי שיאמרו בכתבי הקדש אין קורין וכ"ש בשטרי הדיוטות.

(29) ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן נא

א"מ אין טוענין לולב בשבת, אבל נוטלין הדס, ובני א"י >טוענין לולב והדס ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, שנאמר <: ולקחתם, אפילו בשבת.

(30) רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב ב:ז

יום טוב שְׁלֹרֵאשׁ הַשָּׁנָה שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת - אֵין תּוֹקְעִין בַּשּׁוֹפָר בְּכָל מָקוֹם, אֶף עַל פִּי שֶׁהִתְקִיעָה מִשׁוֹם שָׁבוֹת, וּמִן הַדִּין הִיא שֶׁתּוֹקְעִין: יָבוֹא עָשָׂה שְׁלִתוּרָה וַיִּדְחָה שָׁבוֹת שְׁלִדְבָרֶיהֶם. וְלָמָּה אֵין תּוֹקְעִין? **גִּזְרָה שְׁמָא יִטְלְנוּ בִידּוֹ וַיּוֹלִיכוּ לָמִי שִׁיתַקֵּעַ לוֹ, וַיַּעֲבִירְנוּ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּרָשׁוֹת הָרִבִּים, אוּ** מוֹצִיאוּ מִרְשׁוֹת לְרָשׁוֹת, וַיָּבוֹא לִידֵי אֶסוּר סָקִילָה; שֶׁהִפֵּל חֵיבִין בַּתְּקִיעָה, וְאֵין הִפֵּל בְּקִיֹּאֵין לְתַקֵּעַ.

(31) רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב ז:ג

מִצְוֹת לוֹלֵב לְהַנִּטֵּל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁלַּחַג בְּלִבְדּוֹ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן וְאֶפְלוּ בַּשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלִקְחֶתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. וּבִמְקוֹדֶשׁ לְבַדּוֹ נוֹטְלִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַחֹג, שֶׁנֶּאֱמַר: וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים. חַל יוֹם הַשַּׁבָּת לְהִיּוֹת בְּתוֹךְ יְמֵי הַחֹג - אֵינוֹ נוֹטֵל בַּשַּׁבָּת, **גִּזְרָה שְׁמָא יוֹלִיכְנוּ בִידּוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּרָשׁוֹת הָרִבִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּזְרוּ בַשּׁוֹפָר.**

(32) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה א:יג

אֵין קוֹרְאִין אֶת הַמַּגִּלָּה בַּשַּׁבָּת, **גִּזְרָה שְׁמָא יִטְלְנָה בִידּוֹ וַיִּלָּךְ אֶצֶל מִי שֶׁהוּא בְּקִי לְקִרְוָתָהּ, וַיַּעֲבִירְנָה אַרְבַּע אֲמוֹת בְּרָשׁוֹת הָרִבִּים;** שֶׁהִפֵּל חֵיבִים בְּקִרְיָאָתָהּ, וְאֵין הִפֵּל בְּקִיֹּאֵין בְּקִרְיָאָתָהּ. לְפִיכָךְ, אִם חַל זְמַן קִרְיָאָתָהּ בַּשַּׁבָּת - מְקַדִּימִין וְקוֹרְאִין אוֹתָהּ קֹדֶם הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּהִלְכוֹת פּוּרִים בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת, כְּדִי לְהַזְכִּיר שֶׁהוּא פּוּרִים.